

УДК 811.111'373:796

Очеретович Ольга,*Національний університет «Острозька академія»**(м. Острог, Україна)***ЛЕКСИКА БІАТЛОНУ В ТЕРМІНОСИСТЕМІ СПОРТУ
СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

У тезах йдеться про системні характеристики лексичних одиниць на позначення біатлону, що є невід'ємним складником терміносистеми спорту сучасної англійської мови.

Ключові слова: термін, терміносистема, термінологічна одиниця, біатлон.

В тезисах рассмотрены системные характеристики лексических единиц на обозначение биатлона, которые составляют неотъемлемую часть терминологической системы спорта современного английского языка.

Ключевые слова: термин, терміносистема, терминологическая единица, биатлон.

The research deals with the systemic characteristics of biathlon lexicon which is an essential component of the sport term system of modern English language.

Key words: term, term system, terminological unit, biathlon.

На нинішньому етапі розвитку суспільства явище спорту перебуває в центрі уваги фахівців різних галузей науки, зокрема й мовознавців, які зацікавлені розбудовою й класифікацією терміносистеми спорту. Сьогодні можна говорити про існування окремої функційної підсистеми мови – мови спорту, унікальної за своїм когнітивним змістом, структурними моделями й прагматичними характеристиками. Біатлон, як і будь-який інший вид спорту, має свою систему термінологічних найменувань, професійну лексику й жаргон, що обумовлює необхідність ретельного вивчення, лінгвістичного аналізу й лексикографічної фіксації термінології.

Дослідженню спортивної термінології присвятили свої наукові праці українські вчені І. Янків, В. Осінчук, Л. Бардіна, Н. Назаренко, О. Боровська, Н. Юрко, О. Матвіяс та ін., російські – А. Рілов, З. Буляж, Є. Птушкіна, Ф. Суслов, Д. Тишлер, І. Юрковський, Р. Попов та ін.

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що незважаючи на значну кількість глосаріїв, словників, книг, енциклопедій, статей та інших джерел зі спортивної лексики; терміносистема біатлону є малодослідженою і потребує вищого ступеня систематизації термінологічних одиниць, подальшого пошуку можливостей термінотворення й поглибленого вивчення цієї терміносистеми. Об'єктом дослідження є термінолексика біатлону англійської мови як особливий складник терміносистеми спорту. Предмет дослідження: морфологічно-структурний аналіз термінологічних одиниць біатлону, семантика їх і способи творення.

Термінологія чи терміносистема є організованою системою понять, мовних знаків, термінів (слів і словосполучень) певної галузі науки, знань або сфери діяльності людини, що відповідає її когнітивним засадам і є засобом професійної комунікації. Основними ознаками терміна є: загальновживаність у вузькопрофесійній сфері, стилістична нейтральність, семантична однозначність, високий ступінь інформативності, точність дефініції й особливі комунікативні ситуації (норми слововжитку) [4].

Російська дослідниця Є. Кошкіна виокремлює в терміна (як у ключового елемента терміносистеми) такі характеристики: 1) відображає наукове поняття, яке потребує точної дефініції; 2) завжди функціонує як невід'ємний елемент певної термінології або терміносистеми; 3) повинен бути однозначним; 4) має мотивоване вживання [3].

Терміносистема біатлону – це складна система пов'язаних між собою термінів із різнорівневими зв'язками і відношеннями, які вирізняють особливості терміносистеми, її розгалуженість, рівень розвитку й довершеності. Ця терміносистема є складною, відкритою і характеризується мобільністю, розвитком і постійними змінами.

Переважну більшість термінів для дослідження було взято з термінологічних глосаріїв і словників (Англо-російський загальний термінологічний глосарій спортивних термінів [1], Словник термінології спорту та ігор [12], Словник спорту [14], Словник сучасної англійської мови Лонгмен [10], книга Енциклопедія світового спорту [15]). Значна кількість термінів була відібрана зі статей на біатлонну тематику («The challenges of producing popular sports contests: a comparative study of biathlon and cross-country skiing» [13], «Evidence of Improved Shooting Precision in Biathlon» [11]). Окремі терміни відібрано з інтернет-ресурсів (сайт уболівальників біатлону «Біатлон в Україні» [5], IBU website [9], Biathlon Rifle Range Terminology [7], Biathlon Equipment [6], сайт енциклопедії «Британіка» [8]).

Проаналізувавши доступні джерела, ми склали перелік термінів, які стосуються обраної теми, здійснили переклад лексичних одиниць, подекуди дібрали дефініції з глосаріїв і словників. Таким методом було сформовано вибірку термінів і терміносполук, які стаовлять терміносистему біатлону. Вибірку сформовано випадковим способом. Терміни виокремлено за ознакою належності до спортивної термінології з метою морфологічного й семантичного аналізу і формування загальних уявлень про склад терміносистеми біатлону як зимового виду спорту, адже деяка лексика, вміщена в цю вибірку, є суміжною і для інших видів спорту.

Виявлені терміни були розподілені на 9 тематичних груп (концептів): 1) змагання (*biathlon relay, World Cup, paintball biathlon, archery biathlon* і т.д.), 2) людина (*biathlete, marksman, shooter, skier, course controller, competition armourer* та ін.), 3) спортінвентар (*target, serial number, shooting mat, trigger, harness, ski pole, thermal underwear, turtleneck, ammunition, gauge, magazine, muzzle* і т.д.), 4) рухи й процеси (*aim, clicks, cross-firing, grouping, gliding step, parallel turn, plough, side slipping* і т.д.), 5) стрільбище (*firing point, shooting position, single shot, string of shots, trajectory, clean shooting* та ін.), 6) дистанція (*climb, uphill, cross country, snow-covered terrain, start corridor, steep section*), 7) організації (*International Biathlon Union (IBU), International Ski Federation*

(*FIS*) і т.п.), 8) показники (*start(ing) time, interval, ski length, start number, concentration, balance, endurance* і т.д.), 9) загальні найменування (*flower ceremony, silver, artificial snow, staggered start, penalty loop/lap, tailwind, record* та ін.). У нижченаведеній таблиці продемонстровано структурування лексичних одиниць відповідно до концепту та їхнє відсоткове співвідношення.

Табл.1 Наповнення концептів термінами

Назва концепту	Кількість термінів	Відсоток від генеральної сукупності вибірки (400)
ЗМАГАННЯ	28	7%
ЛЮДИНА	21	5,29%
СПОРТІНВЕНТАР	141	35,27%
РУХИ, ПРОЦЕСИ	83	20,75%
СТРІЛЬБИЩЕ	36	9%
ДИСТАНЦІЯ	33	8,25%
ОРГАНІЗАЦІЇ	6	1,5%
ПОКАЗНИКИ	30	7,5%
ЗАГАЛЬНІ НАЙМЕНУВАННЯ	22	5,5%

У процесі аналізу вибірки було виявлено такі закономірності:

- 1) більшість термінів є іменниковими сполученнями або іменниками, від яких можливе словотворення дієслів і прикметників;
- 2) за будовою більшість термінів у терміносистемі біатлону є одно- або двокомпонентними;
- 3) термінолексика біатлону характеризується розгалуженою системою синонімічних та антонімічних зв'язків.

Отже, термінологія біатлону є багатою й розвиненою, тому лексичним одиницям цієї терміносистеми властиві різноманітні морфологічні, семантичні й структурні характеристики. На прикладі аналізу вибірки прослідковуємо такі основні ознаки терміна: системність, наявність чіткої дефініції, стилістична нейтральність, стислість, мотивоване вживання та ін.

Література:

1. Англо-русский общий терминологический глоссарий спортивных терминов: Библиотека «Сочи 2014». – Москва, 2012. – 1050 с.
2. Земляная Т. Б. Терминоведение: основные понятия и концепты / Т. Б. Земляная, О. Н. Павлычева // Журнал научно-педагогической информации. – 2010. – № 1.
3. Кошкина Е. А. Педагогическая терминология как объект междисциплинарного исследования / Е. А. Кошкина // Вестник Томского государственного университета. – 2010. – № 339. – С.155–160.
4. Панько Т. І. Українське термінознавство / Т. І. Панько, І. М. Кочан, Г. П. Мацюк. – Львів, 1994. – 216 с.
5. Сайт уболівальників біатлону «Біатлон в Україні». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : www.biathlon.in.ua. – Назва з екрана.
6. Biathlon Equipment. – Mode of access : URL. – [Electronic Resource]. – Режим доступу : <http://www.fuzilogik.com/Sports-Library/Biathlon/Biathlon-Equipment.html>.
7. Biathlon Rifle Range Terminology. – [Electronic Resource]. – Mode of access : URL. – Режим доступу : http://www.biathlon.net/range_term.html.
8. Encyclopedia Britannica [Electronic Resource]. – Mode of access : URL. – Режим доступу: www.britannica.com.
9. IBU website – [Electronic Resource]. – Mode of access : URL. – Режим доступу: www.biathlonworld.com.
10. Longman Dictionary of Contemporary English [Michael Mayor]. – Pearson Longman, 2009. – 2081 с.
11. Marko S. Evidence of Improved Shooting Precision in Biathlon / Marko S., Mats Ainegren, and Jan Lisspers. – 2011.
12. Room A. Dictionary of Sports and Games Terminology / Adrian Room. – Jefferson. – London : McFarland & Company, Inc., Publishers, 2010. – 188 p.
13. Solberg H. The challenges of producing popular sports contests: a comparative study of biathlon and cross-country skiing / Harry Arne Solberg, Dag Vidar Hanstad, Kari Steen-Johnsen : International Journal of Sports Marketing & Sponsorship. – 2009.
14. Uldis Svinks, Latvian Academy of Sports Education / Sports Dictionary, Riga – 2010.
15. Wukovits J. The Encyclopedia of World Sports // Wukovits J. – New York, 2000. – 186 p.

УДК 378(71)

Кононова Ольга,*Дубенський НВК «Школа-гімназія»*

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ КАНАДИ

В анотаціях висвітлено особливості сучасної системи вищої освіти Канади, виокремлено її структурні компоненти, акцентовано увагу на державних та приватних вищих навчальних закладах.

Ключові слова: Канада, система вищої освіти, державні навчальні заклади, приватні навчальні заклади, асоціація коледжів.

В аннотациях освещены особенности современной системы высшего образования Канады, выделены ее структурные компоненты, акцентировано внимание на государственных и частных высших учебных заведениях.

Ключевые слова: Канада, система высшего образования, государственные учебные заведения, частные учебные заведения, ассоциация колледжей.

The abstract highlights the features of modern higher educational system in Canada, singled out its structural components, special attention is focused on the public and the private higher education institutions.

Key words: Canada, modern higher educational system, public higher education institutions, private higher education institutions, association of colleges.

Історія становлення системи вищої освіти Канади розпочалася у XVII столітті, коли європейцями було почато колонізацію Північної Америки. У такий спосіб, можна прийти до узагальнення, що система вищої освіти Канади формувалася під впливом тогочасних прогресивних систем вищої освіти, а саме: британської, французької, тощо.